

## היבטים לשוניים בפרשת תרומה פג

דקדוקי קריאה והדרכה לקורא בפרשת תרומה בהפטרותה ובראשון של תצוה

ה ב יִדְבַּנּוּ: הדל"ת בשוא נע<sup>1</sup>

כה ג זָהָב וְכֶסֶף: יש להקפיד על הפרדת התיבות וכן בהמשך פס' ה: **אֵילִם | מְאָדָּמִים וְעֵרְת | תְּחָשִׁים**

כה ה מְאָדָּמִים: מ"ם בשוא, אל"ף בקמץ חטוף (קטן)

כה ח וְעֵשׂוּ לִי: טעם מרכא נסוג אחור לעי"ן

כה י וְאָמְהָ: אל"ף פתוחה ודגש חזק במ"ם להבדילו מאָמָה עבריה

כה יב וַיִּצְקֶתָ לָוֹ: טעם מונח נסוג אחור לצד"י ודגש חזק בלמ"ד

כה יד עַל צִלְעֹת הָאָרֶץ: טפחא בתיבה עַל

כה טז אֲשֶׁר אֶתֵּן אֵלֶיךָ: אין לסיים 'אשר, אתן אליך' (טעות נפוצה)

כה יז עליית שני

כה יט וְכָרוֹב-אֶחָד מִקְצֵה מְזֵהָ: טעם טפחא בתיבה **מִקְצֵהָ**, אין לקרא 'וכרוב אחד, מקצה מזה'

כה כ סִכְכִּים: כ"ף ראשונה בשווא נע ולא בחטף פתח כפי שמופיע בחלק מהספרים<sup>2</sup>

כה כא מִלְמַעְלָה: הלמ"ד הראשונה רפויה בשוא נח בניגוד למילה מִלְמַטָּה שהלמ"ד דגושה בשוא נע

כה כב וְדַבַּרְתִּי אֵתְךָ: יש להקפיד על הפרדת התיבות שלא לבטא חירק אחד לשתייה

כה כד רָחֲבֹ: הר"ש בקמץ קטן

כה כט וּקְשׁוּתָיו: שי"ן שמאלית

הערה: ישנן שתי שיטות הנהגות בקביעת מקום העלייה השלישית, יש מי שנוהג לקרוא עד פרק כה ל (פרשה פתוחה) ויש מי שנוהג להמשיך עד סוף הפרק (פסוק מ, פרשה סתומה). אין לכך נפקא מינה רק שאולי כדאי להודיע על כך מראש לציבור המתפללים ולהימנע מהערות מיותרות בזמן הקריאה.

כה לט כָּכָר: הכ"ף השנייה בקמץ<sup>3</sup>

כה מ מְרֵאָה: המ"ם בקמץ קטן **אֲשֶׁר-אֶתֵּה מְרֵאָה בְּהָר** טפחא במילה 'מראה' וכך צריך לקרוא 'אשר אתה מראה, בהר'

פרק כו אַחַת-אַחַת: כאשר המילה מוטעמת באחד המפסיקים העיקריים, סו"פ, אתנח, זקף או סגול = <

אַחַת, בשאר המקרים = < אַחַת. יוצא מן הכלל כו ח **מִדָּה אַחַת**

כו א מְשֻׁזָּר: עקב היות השי"ן והזי"ן מאותו מוצא – אותיות שיניות, יש קושי מסוים לבטא את השי"ן בשוא נח. המ"ם בקמץ חטוף (קטן) של בנין הפעל

כו ד לְלֹאֵת: געיה תחת הלמ"ד הראשונה והשווא אחריה, נע<sup>4</sup>

<sup>1</sup> הקוראים וי"ו כבית רפויה (מבטא "ישראל" רגיל) אם יקראו בשווא נח משנים משמעות.  
<sup>2</sup> זו שיטת כתיב יד מדויקים ובראשם כא"צ, אבל למעשה לא מומלץ לקרוא כן מי שקורא כל שוא נע כעין סגול.  
<sup>3</sup> זה אחד משיבושי חילופי קמץ פתח מדפוס ונציה שהתאזרחו בחומשים. כן הוא אל-נכון בקמץ בתנ"ך ירושלים תשיג, בדותן ע"פ לנינגרד. ובברויאר ובכתר בר אילן. וכן בפסוק המקביל בפרשת ויקהל (לז כד).  
<sup>4</sup> כך הדבר על פי תורה קדומה ואם למקרא, בראשון מביניהם, בחלק הדקדוק נאמר כך: השווא שבלמ"ד נע מפני הגעיה שקדם לו וכן הוא בכל התיגאן וברב הדפוסים ושרשו לול והאל"ף נוספת, עכ"ל.  
וכבר אמרנו שיש כאן כתיב מלא דקדוקי. כלומר המילה בכתיב דקדוקי היא לולאות, לכן אין ספק שהוא שוא נע.

כו ז לְאֶהָל: הַלֹּמֵד בְּשׂוּא נֵע וְלֹא בִקְמָץ

כו יב הָעֵדוּף: הַטַּעַם בְּדִלְת מִלְרַע וְכֵן הַדְּבַר גַּם בִּפְסוּק הַבֵּא

כו טו עֲלִיית רִבְעִי

כז כב וְלִרְכָּתִי: הַכ"ף דְּגוּשָׁה הַלֹּמֵד בְּשׂוּא נַח לְמִרְוֹת הַגְּעִיָּא בּו"ו

כז כג בִּירְכָּתֵי: הַר"ש בְּשׂוּא נַח וְהַכ"ף אַחֲרֵיהּ רְפוּיָה

כו כד וְיִהְיֶה: וְא"ו הַחִיבּוּר בְּשׂוּא נֵע וְהַקּוּרָא בִּפְתַח מִשְׁנָה מִשְׁמַעוֹת לְזִמְנָא עֵבֶר. מְלֻמָּטָה: הַטַּעַם בְּמ"ם

מִלְעִיל, הַלֹּמֵד דְּגוּשָׁה בְּשׂוּא נֵע, בְּנִיגוּד לְמִילָה מְלֻמָּעָלָה שֶׁהַלֹּמֵד רְפוּיָה וּבְשׂוּא נַח.

כו ל הָרְאִיתָ: הַה"א בִּקְמָץ קֶטֶן

כו לא עֲלִיית חֲמִישִׁי

כו לג וְהַבְּדִילָה: בְּמִלְרַע וְלֹא מִפִּיק

כו ו פְּרָכָב: הַכ"ף הַשְּׁנִיָּה בַחֹלֶם, לֹא בִקְיָבוּץ

כז א עֲלִיית שְׁשִׁי

כז ט עֲלִיית שְׁבִיעִי

כז יא מָאָה אֶרְדָּ: טַעַם נְסוּג אַחֲוֹר לִמ"ם

כז טז עֲמֻדֵיהֶם אֲרַבְעָה: בְּפִשְׁטָא זְקָף וְלֹא בְּמוֹנַח זְקָף כִּפִּי שְׁמוּפִיעַ בַּחֲלֵק מֵהַדְּפוּסִים

כז יז מִפְטִיר

כז יט וְכָל־יְתֻדָּת: הַי"ד בַּחֲרִיק חֶסֶר וְהַת"ו בְּשׂוּא נַח עַל אֶף הַקּוּשִׁי שְׁבַהֲגִיית הַדִּלְתָּ שְׁלֹאֲחֲרֵיהּ

הַפְּטֹרַת תְּרוּמָה בְּמַלְכִים א ה כו-ו יג:

ו ה חֲלוּנֵי שְׁקָפִים אֶטּוּמִים:

טַעַם טַפְחָא בְּתִיבַת חֲלוּנֵי<sup>5</sup>

ו ו לְבַלְתִּי אֶחָז בְּקִירוֹת-הַבַּיִת:

טַעַם טַפְחָא בְּתִיבָה לְבַלְתִּי<sup>6</sup>

ו ז אֶבּוֹן־שְׁלֵמָה מִסָּע נְבֻנָה: טַעַם טִפְחָא בְּתִיבָה מִסָּע

ו ח הַצֶּלַע: בְּמִלְרַע.

ו בְּלוּלִים: דְּגִשׁ חֲזַק בְּלִמ"ד הַשְּׁנִיָּה

ו ט וְשִׁדְרָת: שִׁין שְׁמַאלִית

רֵאשׁוֹן שֶׁל תְּצוּה

<sup>5</sup> על פי תורה קדומה, על סמך התיגאון, טעם טפחא בתיבת 'שקופים'; וכבר בארנו שאנו הולכים לפי בן אשר בכתר אר"ץ.

<sup>6</sup> כן הדבר על פי תוכנת הכתר ובאתר של מכון ממרא, וכן בלנינגרד (דותן) וירושלים תשיג. בתורה קדומה הטפחא בתיבת 'אֶחָז' וכן הטעים קורן, ולא הטעימו נכונה.

כז יט **וַיִּקְחוּ**: הוא"ו בשווא נע. **לְהַעֲלֹת**: געיה בה"א מעמידה במעט את קריאתה למנוע הבלעת העי"ן החטופה  
 כח א **לְכַהֲנֵנוּ-לִי**: געיה בכ"ף  
 כח ג **רִיחַ חֲכָמָה**: יש להקפיד על הפרדת התיבות  
 כח ו שני במנחת שבת  
 כח י שלישי במנחת שבת  
 כח י **עַל הָאֶבֶן הָאֶחָת**: טעם טפחא בתיבה **עַל**

הרב בצלאל אריאל נר"ו. לאוהבי התורה ולומדיה שלום רב.  
**המקדש והשראת השכינה.**

בפסוק ה' כותבת התורה את מטרת התרומות: **וַעֲשׂוּ לִי מִקְדָּשׁ וְשִׁכְנָתִי בְּתוֹכְכֶם**:  
 וכן בסדר כב:מג-מו: **וְנִעַדְתִּי שָׁמָּה לְבָנֵי יִשְׂרָאֵל וְנִקְדַּשׁ בְּכַבְדִּי. וְקִדְשְׁתִּי אֶת-אֹהֶל מוֹעֵד וְאֶת-  
 הַמִּזְבֵּחַ וְאֶת-אֹהֶלֶן וְאֶת-בְּנֵי אֶקְדָּשׁ לְכַהֵן לִי. וְשִׁכְנָתִי בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְהֵייתִי לָהֶם לֵאמֹר. וַיִּדְעוּ כִּי אֲנִי  
 ה' אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי אֶתְכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לְשִׁכְנֵי בְּתוֹכְכֶם אֲנִי ה' אֵל.**  
 המשכן הוא בית קדושה העשוי לשמו יתברך. אבל השכינה היא בתוך עם ישראל!  
 וכך נבחר לראש סדר ה' במלכים, דָּבָר ה' לשלמה כשבנה את בית המקדש, **וְשִׁכְנָתִי  
 בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְלֹא אֶעֱזֹב אֶת-עַמִּי יִשְׂרָאֵל**:  
 והוא הפסוק המסיים את הפטרת סדרת תרומה.

ההדגשה שהשכינה שורה בעם ושהבנין הגשמי הוא אמצעי לכך, מובהרת גם על  
 ידי יחזקאל בבואתו על אחדות יהודה וישראל תחת מלכות דוד אומר: **וַיַּדְעוּ הַגּוֹלִים  
 כִּי אֲנִי ה' מִקְדָּשׁ אֶת-יִשְׂרָאֵל בְּהֵיזֹת מִקְדָּשִׁי בְּתוֹכְכֶם לְעוֹלָם. וּפְסוּק זֶה פוֹתַח אֶת סֵדֶר כָּג שֵׁם.  
 עַד הַנְּתִיבָה מִתּוֹךְ הַשּׁוּאֵת שְׁנֵי רֵאשֵׁי סְדָרִים רְצוּפִים: סֵדֶר יוֹ פֶתַח בְּמִצּוֹת נְתִיבָה לְאָדָם הַזֶּקֶק לְהִלְוָאָה וְסֵדֶר יח פוֹתַח  
 בְּמִצּוֹת הַנְּתִיבָה לְמִקְדָּשׁ. לְלַמְדֵנוּ, שֶׁהַנְּתִיבָה הַיָּא צוֹרֵכָה שֶׁל הַנּוֹתָן! "תְּנִי כֶּשֶׁם רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ: יוֹתֵר מִמָּה שֶׁבַעַל הַבַּיִת עוֹשֶׂה  
 עִם הָעַנִּי, הָעַנִּי עוֹשֶׂה עִם בַּעַל הַבַּיִת". (מִדְרַשׁ רַבָּה, רוֹת, ה:ט) וְלַלְמַדְנָה, שֶׁהַנְּתִיבָה לְעַנִּי קוֹדֶמֶת לְנְתִיבָה לַח. שֶׁהַרִי הַנְּתִיבָה  
 לְעַנִּי הַיָּא חוֹבָה וְהַנְּתִיבָה לְבַנְיָן בֵּית הַמִּקְדָּשׁ הַיָּא רְשׁוּת. וְכַדְבָּרִי רִשִׁי: יִדְבְּנֵנוּ לְבֹ. לְשׁוֹן נְדָבָה, וְהוּא לְשׁוֹן רְצוֹן טוֹב.**

זרע שמשון. **ויקחו לי תרומה וגו', תקחו את תרומתי, וזאת התרומה אשר תקחו.** קשה מפני מה  
 הוזכרו בפסוק ג' פעמים תרומה, ועוד יש לדקדק מדוע כתיב ב' פעמים 'תרומה', ופעם אחת  
 'תרומתי'. וכן מדוע בתחילה כתיב 'ויקחו', ובהמשך כתיב 'תקחו'.

וי"ל עפ"י מה שמצינו בגמרא (ר"ה ו.) בענין קרבנות נדרים ונדבות שיש בהם ג' חלוקות: א) נדבה,  
 שאומר 'הרי זו עולה', ואז אם מת (הקרבן) אינו חייב באחריות הבהמה. ב) נדר שאומר  
 'הרי עלי עולה על מנת שאיני חייב באחריותו', שדומה לנדבה, ואם מת אינו חייב באחריותו.  
 ג) נדר גמור, שאומר 'הרי עלי עולה' שאם מת חייב באחריותו.

ולפי"ז יובנו הדקדוקים, שהפסוק בא לרמוז על ג' תרומות אלו, 'ויקחו לי תרומה' רומז על  
 הנדבה, ולכך אמר 'ויקחו', שתלוי ברצונם אם ירצו יקחו, שהרי אין בי"ד יכול לכפותם  
 להתנדב. והמשיך הכתוב לומר 'מאת כל איש אשר ידבנו לבו תקחו את תרומתי', 'תקחו' משמע  
 אף בעל כרחו, ומיירי אחר שכבר התנדב, או במי שאמר 'הרי עלי עולה על מנת שאיני חייב  
 באחריותו', ולכך אמר 'תקחו', כי עתה לאחר שהתנדב, או כשנדר אף שאינו חייב באחריותו,  
 כל זמן שהבהמה קיימת חייב להקריבה, והזהירה תורה את בי"ד שיכפוהו שיביא את הבהמה  
 כשהיא קיימת. אך אם היא מתה ותו אינה קיימת, אין בי"ד יכולים לכפותו להביאה, לכך  
 כתיב 'תקחו את תרומתי', לרמוז שדוקא באופן זה יכולים לכפותו, שזה התרומה עצמה ולא

תמורתה, שהרי לא נתחייב רק אותה עצמה. ולבסוף מדבר הכתוב בנדר גמור, ולכך אמר 'זאת התרומה אשר תקחו', שהזהיר על ביי"ד שיכפוהו שיתן את התרומה שחייב בכל אופן ולכך כתיב 'תרומה' בסתמא, שמרמו שצריך ליתן כל תרומה שהיא, אף כשאין זה התרומה בעצמה שנדר עליה.

הרב גור-אריה צור נר"ו. וְזֹאת הַתְּרוּמָה אֲשֶׁר תִּקְחוּ מֵאֲתֶם זֶהָב וְכֶסֶף וְנִחְשֵׁת מוּבֵא בַתְּנַחֲמוּמָא (ח) יְבוֹא זֶהָב שְׂבִמְשֶׁכֶן וְיִכְפֹּר עַל זֶהָב שְׂנַעֲשֶׂה בּוֹ אֶת הָעֵגֶל. יש לשאול, והרי אין קטיגור נעשה סניגור, וכיצד יבוא זהב ויכפר על הזהב. ויש לומר שכאן לימדנו הכתוב תשובת המשקל. שלא הזהב מכפר, אלא תשובת המשקל של המביאים את הזהב מכפרת. וידויק מהמשך המדרש:

וַיִּתְפָּרְקוּ כָּל הָעָם אֶת גִּזְמֵי הַזֶּהָב (שמות לב, ג) וְגו' ותשובת המשקל היא לגבי העם, שנזדרזו להביא זהבם למשכן יותר משנזדרזו להביא את זהבם לעגל. וכנגד וַיִּתְפָּרְקוּ מִן הַזֶּהָב, התקיים בהם עתה וַיִּתְפָּרוּ מִן הַזֶּהָב.

ועל דרך הצח, ידויק מלשון המדרש: יְבוֹא זֶהָב וְיִכְפֹּר עַל הַזֶּהָב. יְבוֹא זֶהָב. והרי אין הזהב בא אלא על ידי מביאיו. ולכן הכוונה באומרו יְבוֹא זֶהָב לאלו שהביאוהו. שבמעשה תשובתם נזדרזו להביא את זהבם למשכן. ובשימת לב, מכאן אתה למד גודל חביבות תשובתם לפני בוראם. שכן לעגל הביאו מן המיותר שבידם, ממה שהיה גס לבם, שלכן נאמר וְדִי זֶהָב, (תחילת דברים), דאמרי דבי ר' ינאי (ברכות לב). כך אמר משה לפני הקב"ה רבונו של עולם בשביל כסף וזהב שהשפעת להם לישראל עד שאמרו די הוא גרם שעשו את העגל, שנאמר וְדִי זֶהָב. אם כן לעגל הביאו את המיותר שבידם, ואילו למשכן לגודל חביבות תשובתם הביאו את עיקר זהבם, כל אשר נותר בידם.

ועדיין יש לשאול לפי התנחומא הנ"ל מדוע תקדים קריאת פרשת תרומה לקריאה של מעשה העגל בפרשת כי תשא. והרי נצטוו על המשכן לכפר בו על מעשה העגל, וצריך לכאורה להיקרא אחריו.

אמנם יש צד לומר כי כאן הקדים הקב"ה תרופה למכה, אך יש ליתן טעם מה הקדמת תרופה למכה יש בקריאת הפרשיות. שהרי בפועל לא קדם המשכן לעגל. ויש לומר, שבכל שנה ושנה עת נקראת פרשת העגל בציבור, עלול להתעורר קטרוג על עם ישראל. ואשר על כן נוהגין שימעך הבעל קורא קולו, שלא יעורר מודנים. וכדי למנוע הקטרוג הזה, נקבעה פרשת תרומה לפני מעשה העגל שהוא בפרשת כי-תשא, כדי שיבוא זהב המשכן ויכפר על זהב העגל, עוד בטרם נקרא בציבור.

וכשם שהקדים קריאת פרשות תרומה תצוה למעשה העגל כן יש לומר שמחל להם הקב"ה לישראל מעיקרא, והיא התשובה השלימה הנרצית.

וזה שסיים התנחומא הנ"ל: אָמַר הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא: כִּי אֵעֲלֶה אֶרְכָּה לָךְ וּמִמְכֹּתֶיךָ אֶרְפָּאָךְ (ירמיה ל, יז). שלא רק ירפא המכה אלא הארוכה והרפואה תהיה מתוך המכה עצמה, שנאמר וּמִמְכֹּתֶיךָ אֶרְפָּאָךְ, וזאת ישיגו ע"י תשובה מאהבה, היא תשובת המשקל האמורה לעיל.

ועל פי הדברים האלה, יובן אומרו וַיִּקְחוּ לִי תְרוּמָה, תִּקְחוּ אֶת תְּרוּמָתִי, בנוסף על הנאמר לעיל. שעל ידי התשובה מתרוממים ישראל מדרגת השפלות שאירעה להם בעת מעשה העגל, אל מקום רום כסא הכבוד, והקב"ה כביכול מתרומם יחד אתם, ולכן אמר תְּרוּמָתִי. שהתרוממותם היא התרוממותי.

ועל דרך הרמז, יש לומר שתּרמוז הפרשה על חלקנו בתורה הקדושה, שהיא המשכן הרוחני שלנו. שכתוב אחד אומר וְזאת הַתּוֹרָה אֲשֶׁר תִּקְחוּ מֵאַתֶּם וכתוב שני אומר וזאת התורה אשר שם משה לפני בני ישראל (דברים ד, מד). אתיא וְזאת וְזאת לגזירה שוה, ובדרך של אל תקרי. אל תקרי וְזאת הַתּוֹרָה אֲשֶׁר תִּקְחוּ מֵאַתֶּם אלא וזאת התורה אשר תקחו מאתם. והכוונה מאת המלאכים. פירוש:

שכאשר רצו המלאכים את התורה אצלם, שאמרו מֶה אָנוֹשׁ כִּי תִזְכְּרֶנּוּ (תהלים ח, ה), כביכול אמר לו הקב"ה למשה, לך אמור להם לישראל, וזאת התורה אשר תקחו מאתם, מהמלאכים. וזה שהראה לו מטבע של אש כתורה אשר כתובה אש שחורה על גבי אש לבנה. וכן נקראו המלאכים כל איש בזוה"ק (תרומה קמ"ז עמ"א) מאת כל איש אליו מלאכין עלאין. וכך ידרש, מאת כל איש, מאת כל מלאך, אשר ידבנו לבו לפיו לומר מה אנוש כי תזכרנו אשר תנה הודך על השמים, החזר להם תשובה וכי יצר הרע יש ביניכם, וקח את התורה מאתם, שנאמר תקחו את תרומתי כמוטבע של אש, תקחו את תורת שנתנה ב- מ יום מתוך האש. וכיצד יזכו בתורה מאת המלאכים, על ידי שתלמדו מהם את סודות קניני התורה הרמוזים בפרשה. והם:

זָהב כנגד העיון בה, והוא נוטריקון זה בכה וזה בכה, וְכֶסֶף כנגד הגירסה בה, שנכספה וגם כלתה נפשו לגרוס בה תדיר, וְנֶחֱשֶׁת כנגד החידושים שמחדשים בה, והוא נוטריקון נימא חידוש שבה תדיר, וְתַבְלֵת שבלימודך תשים לך נגד עיניך, מה תכלית הסוגיה. וְאֶרְגָּמָן. ארגמן גימטרי' רצה, עם הכולל. שתדל לסוף דעתם של חז"ל מה רצה הפסוק, התנא או האמורא לומר בענין זה. ועוד יש לומר ואֶרְגָּמָן שתהא התורה נארגת לפניך סוגיה אחר סוגיה כאריג יקר שיש בו חטיבה אחת. ועוד יש לומר כלשון התרגום, מדוע נקרא שמו אתרוג, שהוא מרגג למחזי, וְחָמֵד לְמִרְאָה (בראשית ב, ט). כן התורה הנלמדת על ידך תהיה לך למרגג למחזי, ותתגלה לפניך ביפי תפארתה.

וְתוֹלַעַת. כפירוש רש"י<sup>7</sup> במסכת תענית כח. להכי קרי ליה [לדוד] בספר שמואל (ב כח) עדינו העצני שבשעה שעוסק בתורה מעדן עצמו כתולעת וכשיוצא למלחמה מתקשה כעץ.

וכפירוש אוה"ח הק' [במדבר כו, כג]: ואומרו לתולע וגו' רמוז הכתוב תנאי השגת התורה בשמות משפחות יששכר, והם מ"ח כאומרם (אבות פ"ו) במשנה שהתורה נקנית בארבעים ושמונה דברים, הנה משמעות תולע יגיד שני פרטים, א' ישים עצמו כעדין זה כאומרם ז"ל (מו"ק טז): על דוד שנקרא עדינו העצני, ב' שיתעסק בפיו כתולע זה שכחה בפיה כי לעמל פה נברא האדם, וב' דברים אלו כוללים כל ענפי הענוה וכל ענפי הלימוד המנויים במ"ח מעלות הנזכרים. עכ"ד.

הכי נמי, ירמוז הכתוב באומרו וְתוֹלַעַת שיעשה עצמו כתולעת, ללא שמץ של גאווה ובזה יזכה לתורה אשר שָׁמָה מְשַׁכְּנָה בבעלי ענוה.

שָׁנִי. ירמוז לחזרה על הסוגיה פעם שניה ויותר. וְשֵׁשׁ שיהיה שֵׁשׁ בלימודו. וְעֹלֵת אֵילִם הן המידות טובות של האבות הקדושים שנקראו אילים, והמלה ערת תרמוז על מידת החסד, כפי שנאמר ברבקה וְתָעַר כְּדָה וגו' וְתִשָּׂאב לְכָל גְּמֻלָּיו (בראשית כד, כ). וכן מצינו שהמלה ערת היא מע"ב שמות החסד והרחמים היוצאים מן הפסוקים

<sup>7</sup> יש סימנים שלפחות בחלקו הפירוש על תענית אינו של רש"י.

ויסע ויבא ויט, שבפרשת בשלח, יד, יט, ולפי השיטה השלישית של פסוק אחד ביושר ושנים בהיפוך.

מֵאֲדָמִים ירמוז על יצר הרע. חלקהו לשתי מלים מאד מים, שעל ידי מים של תורה יכניע את יצר הרע הנקרא מאד. כמובא במדרש רבה קהלת פרשה ג, עה"פ וְהִנֵּה טוֹב מְאֹד (בראשית א, לא). וְהִנֵּה טוֹב, זֶה יֵצֵר טוֹב, מְאֹד, זֶה יֵצֵר הָרָע. וְכִי יֵצֵר הָרָע טוֹב מְאֹד, אֲלֵא לְלַמְדֵּךְ שְׂאֵלֹולֵי יֵצֵר הָרָע, לֹא בָנָה אָדָם בַּיִת, וְלֹא נִשְׂא אִשָּׁה, וְלֹא הוֹלִיד בָּנִים, וְכוּ' עֵישׁ.

ולעומקו של מקרא יאמר, כי זה יסוד אומרם ז"ל במסכת ברכות [יא:] כתיב רע וקרין הכל, לישנא מעליא. פירוש: כתיב בישיעהו: יֵצֵר אֹר ובוֹרָא חֲשֵׁךְ עֵשָׂה שְׁלוֹם ובוֹרָא רֵע (מה, ז), ובבואם לקבוע פסוק זה בברכת "יוצר" בשחרית, תקנו חז"ל את המלה "רע" ללישנא מעליא לאמר: יֵצֵר אֹר ובוֹרָא חֲשֵׁךְ עֵשָׂה שְׁלוֹם ובוֹרָא אֵת הַכֵּל. והוינן בה, מדוע לא יתקנו ובורא טוב וכו', ומאי ובורא את הכל. אלא כשברא הקב"ה את העולם ברא תחילה יצר הרע, שהוא הכח המניע לחיות של העולם. וכאומרם ז"ל במדרש לעיל: לְלַמְדֵּךְ שְׂאֵלֹולֵי יֵצֵר הָרָע, לֹא בָנָה אָדָם בַּיִת, וְלֹא נִשְׂא אִשָּׁה, וְלֹא הוֹלִיד בָּנִים, וכדי לרסן את יצר הרע ברא הקב"ה את התורה תבלין ליצר הרע. כאומרם ז"ל [קידושין ל:]: אִמַר לֵהֶם הַקַּב"ה לְיִשְׂרָאֵל: בְּנִי, בְרַאתִי יֵצֵר הָרָע וּבְרַאתִי לוֹ תורה תבלין ואם אתם עוסקים בתורה אין אתם נמסרים בידו. לכן נאמר מֵאֲדָמִים שעל ידי מים של תורה יכניע את יצר הרע הנקרא מאד.

או כלך לדרך זו: חלק את המלה מֵאֲדָמִים לשלשה, כזה: מֵ אֲדָמִים. אדם באמצע ואותיות מים משני צידיו. ואדם הוא אותיות מאד, לרמוז שיצר האדם רע מנעוריו. שבהיותו בבטן אמו בתוך מים אין שולט בו יצר הרע, אלא משננער מבטן אמו.

ועוד יש לומר שבאמרו מֵאֲדָמִים רמוז בזה שהכנעת היצר הרע הוא משעת יצירתו של אדם הראשון. שכן על כן נצטווה לא לאכול מן העץ כדי להכניע את יצרו ולשעבדו לבוראו. לכן נאמר מאדמים, ובהיפוך אותיות, יִקְרָא מִימֵי אָדָם. מימי אדם נצטווה על הכנעת יצרו.

וְעַתָּה תְּחַשְׁבִים. תְּחַשְׁבִים נוטריקון תיחלץ חושים. כדאמרו בני גד ובני ראובן למשה רבנו וְאַנְחֵנוּ נִחְלָץ חֲשִׁים לִפְנֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל (במדבר לב, יז) ותרגומו וְאַנְחֵנָא נִזְדְרִיז מִבְּעִינֵי, שיהיה זריז לעבודת ה'. וְעַצֵי שְׂטִיִם שְׂיִשִּׁית עֲצוֹת בִּלְבוֹ כִּנְגַד רוּחַ שְׁטוֹת, כדאמר ריש לקיש אין אדם חוטא אלא אם כן נכנס בו רוח שטות (סוטה ג).

שְׁמֵן לְמֵאָר שיהיה ניחן בשם טוב, כמדורש רבה שמות ויקהל פרשה מח' טוב שם מִשְׁמֵן טוֹב (קהלת ז, א), כְּמֵה הוֹלֵךְ שְׁמֵן טוֹב מְקִיטוֹן לְטִרְקֵלִין, וְשֵׁם טוֹב הוֹלֵךְ מִסוּף הָעוֹלָם וְעַד סוּפוֹ. ושמו הטוב יהיה לו להאיר בתורתו, שנאמר שְׁמֵן לְמֵאָר.

ובשימת לב יש להאיר ההבדל בין שְׁמֵן לְמֵאָר הנאמר בפרשתנו, פרשת תרומה, שהיא פרשת ציווי המשכן, ובין וְשְׁמֵן לְמֵאָר (שמות לה, ח) הנאמר בפר' ויקהל היא פרשת עֲשֵׂית המשכן. שכאן בפרשת תרומה היא פרשת הציווי, נכתב שְׁמֵן לְמֵאָר ללא ווי"ם, ואילו בויקהל היא פרשת העשיה נכתב וְשְׁמֵן לְמֵאָר, בְּשֵׁנֵי וו"ן. וְשְׁמֵן לְמֵאָר לומר לך שהעשיה, היא שמחברת בין ישראל לאביהם שבשמים, כ-ו' הזאת שמחברת בין שמים לארץ, כנאמר בְּרֵאשִׁית בְּרָא אֱלֹקִים אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ. שבראם מחוברים כגוף ונשמה, כדי שהאדם שנברא מן העפר ישאף ליושבי בשמים, והיושבי בשמים כביכול ישא לשכן באדם.

ועל דרך הסוד, שני הווים הם כאות ו' על גבי ו', שהיא ו' היסוד העולה ומתארכת דרך התפארת עד הכתר העליון, כסולם המוצב ארצה על גבי המלכות, וראשו מגיע השמימה עד החולם הנכסף שבאצילות שבכתר העליון. היא נקודת החולם שמעל הו', היורדת ומגיעה עד היסוד.

**בְּשָׂמִים**, שנאמר **לֹא בְּשָׂמִים** הוא לאמר מי יעלה לנו השמימה ויקחה לנו וישמענו אתה ונעשנה (דברים ל, יב). לשמן המשחה ירמוז על השפלות והענוה שאדם צריך לשחות ולהגיע למידה זאת.

וְלִקְטֹרֶת הַסָּמִים. קטר בארמית קשר. וכתרגום יונתן על הפסוק וראית את אחר (שמות לג, ג), ודרשו בו שהראהו קשר של תפילין, ותרגם יונתן בן עוזיאל ותחמי ית קטור דבידא דתפילי. ואשר על כן תדרש קטרת הסמים לקשר שאדם קושר עצמו לשכינה הקדושה כעין קשר של תפילין.

ובשימת לב, יש להאיר בזה שני נוסחים בתרגום יונתן. הא' קטור דבידא, ב"דלת". והב' קטור דבידא. ב"ריש". קטור דבידא הוא קשר של יד, וקטור דבידא הוא קשר של ראש. שכן דבידא כוונתו חיזוני, שנראה בחוק, מאחור. שנאמר וראית את אחורי. והקטור דבידא יורה על הקשר המעשי שבין האדם לקונו, הוא מעשה המצוות, וקטור דבידא יורה על הקשר הרוחני שבין אדם לקונו, הוא ענין המחשבות העליונות וכוונות ועניני אמונה ויראת שמים ואהבת השם. ועל דרך הצח, יאמר כנ"ל, וְלִקְטֹרֶת הַסָּמִים. אל תקרי הסמים אלא השמים. שאינם יכולים להתקשר לבוראם, אלא אלו השמים יראתם על לוח לבם.

אֲבָנֵי שֹׁהַם יִרְמוּז שִׁישִׁימָם לֵאלֹהֵי הַדְּבָרִים עַל לֹחַ לְבָבִם שֶׁל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּכָלל וְעַל תְּלִמִידֵי חֲכָמִים בְּפֶרֶט. וכן בלשון ארמית א בתחילת מלה פירושו על. ובאמרו א-בני יתכוון על בני זכרון. ובאמרו א-בני שֹׁהַם יִרְמוּז לומר על בני שֹׁהַם, וכאמרו על הבנים היקרים שֹׁהַם כְּשֹׁהַם, אבן יקרה. ואכן כך ראוי לעשות לבנים שֹׁהַם כבניו של משה. שהרי כמו שֹׁהַם ובהיפוך אותיות משה.

וכן ירמוז באמרו וְאֲבָנֵי מְלֹאִים, לבנים הממלאים עצמם בתלמוד ופוסקים. ועל דרך הצח, לְאָפֵד וְלִחְשֵׁן נוטריקון לאמץ פדותנו ולהחיש שנת גאולתנו.

מדפי בר-אילן תרומה פג

**"וְעָשׂוּ לִי מִקְדָּשׁ" שִׁי כֹהֵן שְׂאוּלִי** רב קהילת אחים ורעים פ"ת ויועץ חינוכי.

הנושא הנידון כאן חוזר ומופיע במקומות רבים בתורה בהקשרים שונים. הקורא הרואה את פרשתנו, פרשת תרומה, בפעם הראשונה בחייו, ואין לו עימה היכרות מוקדמת, היא נראית לו ככתב חידה, וכמעט אינו מבין דבר וחצי דבר מן הנאמר בה. רק אט-אט, בהדרגה, מתחילה להיחשף כוונתו של הכתוב. הוא נוכח לדעת שהאידיאה של הפרשה היא, "וְעָשׂוּ לִי מִקְדָּשׁ וְשָׁכַנְתִּי בְּתוֹכְכֶם". קודם לכן, בפסוקים ב-ז בני ישראל נקראים לקחת לשם ה' תרומה של חומרים יקרים שונים, ורק ביחס למקצתם יש הסבר כלשהו, מעורפל במעט, באשר למטרתם ולשימושם.

ואז מגיעה אותה הכרזה חגיגית בפסוק ח. אבל כיוון שמיד לאחריה ממשיך הכתוב ואומר: "כָּל אֲשֶׁר אָנִי מֵרְאֶה אוֹתְךָ אֵת תְּבִנֹת הַמִּשְׁכָּן וְאֵת תְּבִנֹת כָּל כְּלָיו וְכֵן תַּעֲשׂוּ", משתמע, שהכוונה להקים מבנה כלשהו, מקום מגורים, מקום לשכון בו, וניתן לו הכינוי: "משכן". מהו אפוא המונח "מקדש"? אולי הוראתו אבסטרקטית: מקום שבו או עליו שורה קדושה. ראו למשל: "וּמִן הַמִּקְדָּשׁ לֹא יֵצֵא, וְלֹא יִחַלֵּל אֵת מִקְדָּשׁ אֱלֹהֵיו (ויקרא כא, יב)" (כהן גדול שאחד מקרובי משפחתו מת). דומה לכאורה שיש כאן הוראות שונות למילה "מקדש": המבנה הפיזי, והתחום של הקדושה. הצירוף השגור "בית מקדש" או "בית הבחירה" אינו מקראי.

הקורא עשוי לתהות: על מה בדיוק נצטוונו כאן. ישנן שתי אפשרויות: (א) להקים אתר של קדושה, וזו אולי מצווה לדורות, ודמותו הפיזית יכולה להיות בעלת צורה כזו או אחרת; במדבר המבנה הוא בדמות משכן המתואר בספר שמות בפרקים כ"ו ו-ל"ו. אבל ציווי על

הקמת משכן כזה הוא חד-פעמי, דוגמת נחש הנחשת (במ' כא:חט) וצנצנת המן (=סל או טנא<sup>8</sup> [כמו 'צנא' בארמית], שמ' טז:לג-לד). אולי בעתיד אפשר יהיה לקיים את המצווה "ועשו לי מקדש" בדרכים אחרות. כמובן שגם הקמת בית מקדש מפואר יכולה להתאים למטרה זו. (ב) לעומת זאת אפשר להניח שהמילה "מקדש" בהיגד "ועשו לי מקדש" מציינת את המבנה עצמו, והיא מילה נרדפת ל"משכן", אלא שהוא יכול להיות בעל צורות שונות: אוהל בד או יריעות מעורות עיזים, בנוי מאבנים כבדות או מעצי ארזים.

פתח במה שסיים: "כֹּל אֲשֶׁר אָנִי מֵרְאֶה אוֹתְךָ אֵת תְּבִנֹת הַמִּשְׁכָּן וְאֵת תְּבִנֹת כָּל כְּלִיוֹ". הקורא, כמדומה, נמלא סקרנות ביחס למה שיימצא בתוך אותו משכן שאיווה לו הא-ל, יותר מאשר סקרנות לצורתו ולמראהו של המבנה. ואכן, מייד כתוב: "וְכֵן תַּעֲשׂוּ: ... ובהמשך: "ועשו ארון עֲצֵי שֵׁטִים". רק אחר כך מופיע ציווי מפורט על הקמת המשכן, שבתוכו או בחצר המקיפה אותו יונחו כל אותם פריטים.<sup>9</sup>

הציווי בפרק כ"ו הוא לכאורה אך ורק לעשייה חד פעמית; רק כאן בהיות ישראל במדבר. בהמשך מסופר שאותו משכן וכליו מלווים את בני ישראל בנדודיהם. המשכן, האוהל,<sup>10</sup> מפורק לחלקיו בכל פעם שהם יוצאים לדרך, והכלים נארזים; קצתם נישאים על כתפי הלויים, וקצתם מוסעים בעגלות. בתחנתם הבאה המשכן חוזר ונבנה (במדבר ד').

בספרי נביאים ראשונים מופיעות ידיעות קצרות וספורדיות אודות המקומות ששימשו לעבודת ה' ועל מה שאירע את ארון הברית בתקופה שבין כניסת ישראל לארץ תחת הנהגתו של יהושע, ועד הקמתו של מקדש שלמה. נזכרים שמותיהם של מקומות שונים הקשורים בדרך זו או אחרת עם מעשי פולחן של יחיד, של מנהיג, או של ציבור, אך לא בפירוט רב וללא רצף היסטורי. בספרות חז"ל (מדרש רות רבה פרשה ב' ומקורות אחרים) יש ניסיון לעשיית סדר בכל מה שאירע בתקופה זו, ולשיטתם חרב המשכן פעמים אחדות, וחזר ונבנה מחדש לסירוגין עד אשר הקים שלמה על פי הנחיית דוד אביו בניין של קבע. למעשה, יש לנו רמיזות לכך שהמשכן בשילה היה צירוף של מבנה (ראו שמואל א:ד:יח) שגגו היה, כפי הנראה, עשוי מיריעות.

מלשון הסיפורים השונים בתנ"ך אין לשלול את האפשרות<sup>11</sup>, שבזמנים מסוימים היו קיימים בעת ובעונה אחת שני משכנות, ואולי אף יותר, בניגוד למתואר בספרות חז"ל שכל משכן נבנה אחרי חורבנו (או נטישתו) של המשכן קודם. במיוחד מודגש במקומות שונים בתנ"ך סיפור חורבנו של משכן שילה. זכרו הטראומתי של האירוע מונצח בירמיה פרקים ז' וכ"ו. עם הקמתו של מקדש שלמה נתפש המקדש הזה כמקום קבוע, ואפילו נצחי, של "וְשִׁכְנָתִי בְּתוֹכְכֶם". וכך נאמר בתהלים עח:סז-סט:

וַיִּמָּסֵב בְּאַהֲלֵ יוֹסֵף וּבְשִׁבְטֵי אֶפְרַיִם (רמז למשכן שילה) לֹא בָחַר. וַיִּבְחַר אֶת שִׁבְטֵי יְהוּדָה אֶת הַר צִיּוֹן אֲשֶׁר אֶהְיֶה. וַיִּבֶן כְּמוֹ רָמִים מִקְדָּשׁוֹ בְּאַרְצָן יְסֻדָּה לְעוֹלָם (ראו גם תהלים קד:ה!).

חורבנו של המקדש היכה מכה אנושה את העם אשר לא חדל מלהתאבל עליו, אך ביתר שאת התאבל העם על חורבנו של המקדש השני שנבנה לאחר שיבת ציון, אך לאחר החורבן, לא חזר ונבנה.

הנביא יחזקאל אשר חי את גלות יהויכין וגם את חורבן המקדש הראשון, מתאר בצורה חיה חיזיון של הקמת מקדש חדש. הוא מתאר את המבנה בפרטי פרטים וכמו כן את סדר העבודה במקדש (יח' מ' – מ"ה).

דמותו של המקדש המתואר בפי יחזקאל וסדרי העבודה בו אינם זהים להנחיות שהיו קיימות קודם לכן, ואף אינם דומים כלל וכלל למקדש שהקים שלמה. ולכן זכה אותו מקדש שבחזון יחזקאל לכינוי: "המקדש השלישי", והוא נתפש כתרשים למקדש העתידי. הקמת מקדש זה נותרה כחלום המפעם כל העת בליבנו, אך במהלך השנים לא היה ניסיון של ממש לקום ולבנותו מחדש. כמובן שהיו לכך סיבות מעשיות. אבל עדיין מרחפת

<sup>8</sup> א"ה. מה השטות הזו? בפרשתנו כתוב צנצנת, ובמלכים צלחיות (ב.ב.ס). והתרגום על צנצנת הוא צלוחית, למה ללכת בתר איפכא? מן שהוא חומר נמס וגם נוטה לריקבון והתלעה אינו מתאים לסל נצרים.

<sup>9</sup> סיפור הביצוע (שמות לו:ח ואילך) פותח בעשיית המשכן, ורק אחר כך (לז:א ואילך) עובר לעשיית הכלים. המדרש רואה בזה גילוי לתבונתו של בצלאל, "שהיה בצלו של א-ל" (ברכות נה ע"א), וכך הבין שלמעשה כוונתו של ה' הייתה ליצור בתחילה את המשכן והחצר ורק אחר כך את הכלים שישומו שם. לענ"ד, לפי פשוטם של דברים, אין הכרח לראות בציווי בפרק כ"ה הנחיות אודות הסדר של העבודה.

<sup>10</sup> המילים "משכן" ו"אוהל" מופיעות פעמים רבות בתנ"ך בתקבולת, כמילים נרדפות.

<sup>11</sup> לפי הידוע לנו יש רק מקום אחד אֲשֶׁר יִבְחַר יי' (דברים יב, ה) ומקומות רבים נוספים בספר דברים, ואין כל סיבה להניח שהיו עוד, איני יודע איפה מצא מקום שמשמע שהיה יותר מאחד.



השאלה, האם החובה "וְעָשׂוּ לִי מִקְדָּשׁ", וחיידוש העבודה בו מוטלת על ישראל בכל עת, או שיש להמתין ולצפות שיירד משמיים. ושמה אפילו נאסר עלינו לנסות להקימו ביוזמתנו. **א"ה**. יש קבוצה גדלה והולכת של תלמידי חכמים העוסקים בעניין זה. הקבוצה נקראת קדושת ציון. בגלל מרחק הזמן נשכחו ונעלמו כמה מרכיבים חשובים והשאלה עד כמה הם מעכבים ועד כמה אפשר לשחזר. מצויה היום תכלת שיש לקבוע בוודאות שהיא התכלת של אבותינו, אינני יודע אם זה נכון למשל לגבי תולעת שני וארגמן ועד כמה. יתכן שגם אפשר להכין פרה אדומה. אחת הבעיות החמורות היא כוהנים מיוחסים. קדושת ציון דנים בכל הענינים. אותה שאלה נשאלה גם באשר לעצם החזרה מכל ארצות פזורינו לציון: האם עלינו להמתין עד אשר נקבל רשות ממרום לחזור לארץ ישראל או שביכולתנו ליזום את שיבת ציון. בשאלות אלה דנו גדולים וחכמים במהלך הדורות, החל בספרות התלמודית על כל ענפיה, דרך מוני המצוות ובעלי ההלכה, ועד להוגי הדעות בימינו. לא יפלא אפוא שנושא זה חוזר ומעסיק את בני דורנו.

### חיים קופל נר"ו. הארון עץ חיים

1) הכלי הראשון שנצטווה משה להכין במשכן הוא הארון, שנאמר: "וְעָשׂוּ אֲרוֹן עֲצֵי שֵׁטִים.. וְצִפִּיתָ אֹתוֹ זָהָב טָהוֹר מִבַּיִת וּמִחוּץ תְּצַפְנֶנּוּ". חשיבות הארון היא בכך, שספר תורה מונח בו<sup>12</sup>. דווקא משום כך, מתעוררת השאלה, מדוע הארון עשוי מעץ, אומנם מצופה זהב מבית ומחוץ, בעוד שהמנורה, למשל, עשויה כולה מזהב, "וְעָשִׂיתָ מִנְּרֵת זָהָב טָהוֹר (כה, לא)". המנורה היא סמל לתורה. הגמרא אומרת: אמר רבי יצחק הרוצה שיחכים (בתורה) **יִדְרִים**, ושיעשיר יצפין, וְסִימָנָךְ שוֹלַחַן בַּצֶּפֶן וּמִנְרֵת בַּדְרוֹם. (ב"ב כ"ה:).

2) **נראה להסביר**, שאומנם **הזהב** חשוב ויקר יותר, אבל הוא קבוע, אין בו פחת, והוא ונשאר **באותו גודל** תמיד.

לעומתו, **העץ** יכול לגדול, לצמוח. ניתן לקנות שתיל קטן, לזרוע אותו, לטפל בו והוא יגדל לעץ פורח עם ענפים רבים ואף ייתן פירות. (וְהָאֲדָם עֵץ הַשֵּׁדָה (דברים כ, יט)). לכן בוחרת התורה דווקא שהארון, שבו ספר תורה, יהיה עשוי מעץ, מכיוון שעץ מתפתח, יכול לגדול, להוציא פירות וזה בדיוק מה שאנו רוצים להפיק מהתורה ומלומדיה.

3) תלמיד חכם שמגיע להוראה, ענפיו (תלמידיו) מרובים ופריו (רמת ידיעותיהם) מתוק. הענפים הם לא רק התלמידים, אלא גם התורה שבע"פ והתפתחות ההלכה בהתאם למציאות המשתנה.

לכן **הסמל לתורה** אומנם מזהב (המנורה), אבל התורה עצמה מונחת **בעץ** בכדי שתוכל לגדול, להתרחב ולהוציא ענפים ופירות.

4) גם **למעטפת**, מבית ומחוץ, מזהב, חשיבות רבה, היא המסגרת בו נטועים השורשים והוא שומרת על גבולות תחום ההתפשטות של השורשים והענפים. כולם יונקים מן **השורשים** שהם התורה שבכתב שנתנה בסיני.

5) לבן **תורה** יש קריטריונים, ורמז לכך ניתן למצוא במידות הארון. מידות הארון **אינן שלמות**: "אֲמִתִּים וְחָצֵי אֲרָבוֹ, וְאִמָּה וְחָצֵי רְחֵבֹו וְאִמָּה וְחָצֵי קָמְתוֹ". והרי הארון הוא בית **קיבול לתורה**, ומי שרוצה לקבל תורה צריך להיות עניו, (מקום ארון אינו מן המידה. מגילה י:): להרגיש שטרם הגיע לשלמות, ומי שמתגאה ומלא גאווה, "לא משאיר מקום לתורה בקרבו".

6) **הגמרא** אומרת: מי **שמתגאה בעל מום** הוא. (מגילה כ"ט.). הרב **קרלינסקי**, בשם הרב **נחום לסמן** (מייסד וראש ישיבת תפרח) שואל **למה** הוא נקרא בעל מום, הרי כל איבריו

<sup>12</sup> א"ה. עיקר חשיבות הארון בגלל הלווחות. ספר התורה כתוב רק בפרשת וילך, ולא ברור משם שהספר בתוך הארון.

שלמים? ומסביר, שהרי אדם רגיל לא מרגיש את איבריו: יד, רגל וכו' בחיי היום יום. מתי הוא כן מרגיש בהם? כשהם נפגעים וכואבים, אז הוא גם מטפל בהם. (7) לכן אדם "מושלים" אינו חושב על עצמו (ועל אבריו). אם הוא מתגאה ומרבה לחשוב על עצמו, סימן שהוא פגוע, יש בו איברים "חולים" שגורמים לו להתגאות ולעסוק בעצמו.

(8) אבל כל זה בפנימיות של האדם (ארון עשוי עץ) בהרגשתו האישית. אבל בחיצוניותו, כלפי חוץ, (ארון מצופה זהב) עליו לשמור על הופעה נאה, להיות מעורב בציבור, לשאת בנטל ולקחת אחריות.

כה כב אַתְּ כָּל-אֲשֶׁר אֶצְנֶה אוֹתָךְ אֶל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: רש"י. ואת כל אשר אעזה אתך – הרי וי' זו יתירה וטפילה, וכמוה הרצה צמקלא, וכה תפתר: ואשך אדכר עמך קס את אשר אעזה אותך אל בני ישראל הוא. רש"י גורס כאן וי' שאינה בספרים שלנו ודורשה. בעל התורה מביא כאן עדי נוסח. כן בכ"י לייפציג 1 (לפני שנמחק), לידן 1, מינכן 5, אוקספורד אופ' 34, ס"פ 118, דפוס שונצינו, דפוס סביונטה. כן כנראה כתב רש"י (לפחות במהדורה קמא של) פירושו, ואכן בהרבה כ"י של המקרא מופיע בפסוק: "ואת". בנוסח שלנו בפסוק: "את", ורוב ביאור זה חסר בכ"י אוקספורד 165, ברלין 514, דפוס רומא, ועוד דפוסים (בדפוס ריגיוו הוא הוחלף בהערה שנשתבשה במקצת: "א(ל)ת) כתוב בלא וי'"), ובהם מופיעות רק המלים האחרונות של הביאור: "את אשר אעזה אותך אל בני ישראל". בכ"י לייפציג 1 הועבר קולמוס על הביאור, והסופר (ר' מכיר) הוסיף הערה: "כך מצ'אתי בת'אוספת) שכת'ב) רבנו שמעיה כתוב. ונמחק כך וכלומר, כפי שהועבר קולמוס על המלים בכ"י לייפציג 1} הפירוש של וי' זו, מ'ואת' עד 'שם', וגם על 'הוא'. והדף נקרע, ובין 'שם' ו'את' סימן'ן} לדילוג'ן). לא ברור אם ר' שמעיה מחק את הפירוש מדעת עצמו או בהוראת רש"י.

כה כט / כז ג הרב דויד וסרמן נר"ו.

השבוע יש לנו שני "אתי מרחיק" חריגים.

והם וְעֲשִׂיתָ קְעָרְתָיו וכן וְעֲשִׂיתָ סִירְתָיו שבהם נדגשו הקו"ף והסמ"ך מדין "אתי מרחיק", כאשר המתג לבדו משמש כתנועה על מנת שיידגשו. א"ה. יש נוקטים שכל געיא נחשבת טעם לעניין הפעלת דגש 'אתי מרחיק', בספרים המדויקים לרוב אין דגש, אבל כשמוצאים חריגים דגושים מסבירים בגלל הגעיא. מנחת שי בהערות ד"ר צבי בצר ז"ל.

וְעֲשִׂיתָ קְעָרְתָיו: כ"ב במסור' דניאל ה' נמנה עם מלין דגשי' בתר יהו"א בלא מבטל. וכתב ל'המכלול שהקו"ף בדגש כדין אתי מרחיק שהעין קריאתה כמו מלעיל, והשוא אינו נחשב, וכן וְעֲשִׂיתָ סִירְתָיו שבפרשה. <sup>65</sup> ובעל לבמקנה אברהם [צ"ל אברהם] מנאם בכלל הזרים. ועיין למ"ש לעיל על מי כמכה ב'אלם. [קְעָרְתָיו].

<sup>כב</sup> במסור': מ"ג - ד דנ' ה יא.

<sup>ל</sup> המכלול: עט ע"א.

<sup>לא</sup> ועשית סירתיו: שמ' כז ג.

<sup>65</sup> ראה בצר, הנוספות, מאמר המאריך, שורות 82, 141.

<sup>כב</sup> מקנה אברהם: השער השני, קונט' ב, ב ע"ב.

<sup>כג</sup> מ"ש: מ"ש שמ' טו יא (מי כמכה).

**סִירְתִּיו:** הסמ"ך דגושה, וכן <sup>א</sup>במכלול דף ק"ו. ועיין ב"ש למעלה על קערתי. [סִירְתִּיו].  
יתכן, כי מאחר שתנועת הקמ"ץ המפעילה את הדגש היא באות רפויה, היה קשה להמשיך את הרפיון למילה הבאה, ולכן הודגשו. [הדברים מובנים עוד יותר בפסוק "ועשית סירותיו", בגלל הדמיון הקל (בלבד!) שיש בין תי"ו רפויה לבין סמ"ך<sup>13</sup>]. א"ה. סברא זו לא שמיע לי כלומר לא סבירא לי.  
[אולי כדאי לציין כי כל "וצפית" בפרשה היא מלרע, ולא מלעיל, ויתכן שיש בזה שינוי משמעות כיון שהיא מלרע בגלל התהפכותה לעתיד, אם כי כל "ועשית" אע"פ שהוא לעתיד היא כן מלעיל]. א"ה. הכלל הוא שבל"ה קל לרוב אינו הופך מלרע.

## תָּנוּ לְחֻכְמָם וְיִחַסְּם-עוֹד

אנא שלחו את הערותיכם!  
הכתובת למשלוח: [eliyahule@gmail.com](mailto:eliyahule@gmail.com)  
הערות מתקבלות גם באנגלית.

הודעה מאתר "לדעת" כאן תוכלו להוריד גליונות פרשת השבוע מדי שבוע (גם גליוננו מופיע שם):  
<http://www.ladaat.info/gilyonot.aspx>  
מאמרנו מופיע **ונשמר** באוצר החכמה בפורום דקדוק ומסורה  
<http://forum.otzar.org/forums/viewtopic.php?f=45>  
<http://www.dirshu.co.il/?p=140390> מאמרנו מופיע **ונשמר** באתר דרשו  
<https://gilyonot.jewishoffice.co.il> מאמרנו מופיע **ונשמר** באתר גליונות

אם אתה מתעניין  
בהבטים הלשוניים של התורה  
(לשון המקרא, המשנה, התלמוד וכו')  
אתה מוזמן להרשם (בחנם)  
לקבלת דוא"ל בנושאים לשוניים  
בכתובת: [info@maanelashon.org](mailto:info@maanelashon.org)  
© בוא להחכים את עצמך ואת שאר המכתבים ©

---

<sup>א</sup> במכלול: עט ע"א.

<sup>ב</sup> מ"ש: מ"ש שמ' בה כט ('ועשית קערתי').

<sup>13</sup> א"ה. מודעת זאת שבמבטא האשכנזי נתנוון ביטוי התי"ו הרפויה [TH] לסמ"ך, ויש מתרשים לבטא סמ"ך נכונה, ומחזיקים את לשונם בין שיניהם והסמ"ך והשי"ך השמאלית נשמעות מעין TH של WITH.